

WYDARZENIA

Polsko-norweskie spotkanie na szczycie

Największą polską inwestycją realizowaną z udziałem tzw. funduszy norweskich jest najnowszy oddział CMM – Ośrodek Kultury Morskiej. Postępy w budowie OKM mogli zaobserwować premierzy: Norwegii – Jens Stoltenberg i Polski – Donald Tusk, którzy spotkali się w Gdańsku 10 czerwca. Podczas gdy w Filharmonii Bałtyckiej podpisywali umowy, dzięki którym Polska uzyska kolejne fundusze w ramach Norweskiego Mechanizmu Finansowego, ich żony w towarzystwie części delegacji złożyły wizytę w Centralnym Muzeum Morskim. Tu zapoznały się – oprowadzane przez dyrektora dr. Jerzego Litwina – z ekspozycją stałą w Spichlerzach na Ołowiance oraz z projektami wnętrz OKM, które zaprezentowała wicedyrektor Maria Dyrka.

Panie Ingrid Schulerud i Małgorzata Tusk z wizytą w CMM. Fot. Bernadeta Galus

Niezwykłe odkrycie

Na zlecenie firmy Generpol, realizującej projekt budowy morskich farm wiatrowych na polskich obszarach Morza Bałtyckiego, zorganizowana została ekspedycja, mająca na celu badania ratownicze odkrytych na Ławicy Słupskiej wraków. W przedsięwzięciu wziął udział Instytut Morski, we współpracy z CMM, Marynarką Wojenną, Strażą Graniczną i nurkami-wolontariuszami. 20 czerwca w Spichlerzach na Ołowiance odbyła się konferencja prasowa, w trakcie której Iwona Pomian, kierownik Działu Badań Podwodnych CMM i Benedykt Hac, kierownik Zakładu Oceanografii Operacyjnej IM zaprezentowali rezultaty akcji „Wiatrem gnane”. Skupiła się ona na wydobywaniu 12 szwedzkich dział żeliwnych, pochodzących z drugiej połowy XVIII wieku. Cztery z nich zostały przewiezione do pracowni konserwatorskiej CMM, pozostałe złożono w podwodnym skansenie archeologicznym w okolicach wraka „Solena”. Działa zalegały na głębokości ponad 40 metrów, dlatego w ich wydobywaniu uczestniczyły specjalistyczne ekipy Marynarki Wojennej, wyposażone w odpowiedni sprzęt nurkowy. Pozostałości wraka jednostki, z której pochodzą działa, są tak niewielkie, że na razie nie da się na ich podstawie nic o niej powiedzieć. Z kolei tuż obok znaleziono szczątki drewnianego żaglowca, jednak przedmioty na nim odkryte (naczynia fajansowe, klepsydra) są o sto lat późniejsze. Uczestnicy ekspedycji podkreślają znakomitą współpracę wszystkich partnerów, zaangażowanych w dzieło ochrony morskiego dziedzictwa.

80-lecie profesora B. Mazurkiewicza

Prof. dr hab. Bolesław Mazurkiewicz, od wielu lat związany z CMM – ostatnio pełniąc funkcję przewodniczącego Rady Muzeum – 9 maja ukończył 80 lat. Z tej okazji szczecińska Akademia Morska i Politechnika Gdańska zorganizowały uroczystości, w trakcie których świętowano rocznicę urodzin oraz 55-lecie pracy zawodowej Profesora. W jubileuszu przygotowanym 31 maja przez gdańską uczelnię wzięli udział przedstawiciele CMM – wicedyrektor Andrzej Nadworny i Towarzystwa Przyjaciół CMM – prezes dr Fryderyk Tomala. Dołączamy się do gratulacji zawartych we wręczonym wówczas liście, życząc Panu Profesorowi stu lat w zdrowiu i pełni sił dla zrealizowania wszystkich zamierzeń. Szczególnie czekamy na kolejne tomy wspomnień „Trzymajmy się, nie dajmy się”, których pierwsza część ukazała się tuż przed urodzinami Profesora.

Pamięci dawnych helan i ofiar wojny

W kwietniowym numerze „Wiadomości” pisaliśmy o kolejnych masowych odkryciach szczątków ludzkich na terenie okalającym budynek dawnego kościoła ewangelickiego – obecnie siedziby Muzeum Rybołówstwa w Helu, Oddziału CMM. W trakcie prowadzonych przez miasto Hel prac ziemnych znaleziono także płyty nagrobne z przedwojennego cmentarza, które kierownik Oddziału, Tadeusz Muza, planuje wyeksponować w lapidarium. Tymczasem pamięć tych wszystkich, którzy zostali pochowani przy kościele św. Piotra i Pawła w Helu, zarówno dawnych mieszkańców miasta, jak i ofiar II wojny światowej pogrzebanych tu w zbiorowych mogiłach, uczczona została w formie tablicy w języku polskim i niemieckim, umieszczonej niedaleko wejścia do budynku. Wkrótce po odsłonięciu tablicy pojawiły się pod nią kwiaty i znicze, stawiane przez turystów-potomków dawnych helan, którzy z dużą aprobatą przyjęli możliwość symbolicznego upamiętnienia swoich bliskich zmarłych.

Tablica pamiątkowa na dawnym helskim cmentarzu. Fot. Monika Gołenko

Harcerz, żołnierz, naukowiec, dyrektor

Uczestnicy otwartego spotkania gdańskiego koła Światowego Związku Żołnierzy AK, zorganizowanego 14 czerwca w sali konferencyjnej w Spichlerzach na Ołowiance, mieli okazję obejrzeć przygotowany przez Video Studio Gdańsk film, poświęcony emerytowanemu dyrektorowi CMM doc. dr. hab. Andrzejowi Zbierskiemu. Film ma formę wywiadu-rzeki i utrzymany jest w tonie osobistego wyznania, a jego bohater, wspominając koleje swojego życia z perspektywy 85-latkę, w szczególności sposób podkreślił ogromny wpływ na kształtowanie osobowości i późniejsze wybory patriotycznej tradycji rodzinnej i wychowania w domu, szkole i drużynie harcerskiej.

Muzealne laury

Po raz drugi przyznane zostały ustanowione przez Towarzystwo Przyjaciół CMM nagrody honorowe, zwane „Laurem Muzeum Morskiego”. Jest to wyróżnienie dla pracowników CMM – autorów znaczących osiągnięć naukowych, wystawienniczych i organizacyjnych, przy czym regulamin Lauru podkreśla znaczenie harmonijnej współpracy między poszczególnymi pionierami i działami Muzeum w realizacji wspólnych projektów. W tym roku nagrody otrzymali: Mirosław Brucki, Dariusz Chełkowski, Waldemar Ossowski i Robert Pęda, a wręczył je 15 czerwca na Walnym Zebraniu Towarzystwa jego prezes, dr Fryderyk Tomala.

Tegorocznymi laureatami (od lewej) Waldemar Ossowski, Mirosław Brucki, Dariusz Chełkowski i Robert Pęda otrzymują gratulacje od dyrektora CMM. Fot. Bernadeta Galus

ARCHEOLOGIA PODWODNA

Zatoka Wraków

W 2010 roku służby hydrograficzne Urzędu Morskiego i Marynarki Wojennej RP podczas badania dna morskiego w okolicach Westerplatte zlokalizowały aż 10 nowych wraków dawnych statków żaglowych. Dział Badań Podwodnych CMM dokonał wówczas wstępnych oględzin, pozwalających na stwierdzenie, że są to wraki z XIV-XVIII wieku. Ilość odkrytych obiektów jest na tyle duża, że rejon historycznego wejścia do portu gdańskiego, naprzeciw dawnego ujścia Wisły, rozciągający się pomiędzy aktualnym wejściem do portu a Portem Północnym, został nazwany „Zatoką Wraków”. W maju zespół badawczy CMM przystąpił do wykonania prac dokumentacyjnych pięciu wybranych wraków. Umożliwiły to środki finansowe przyznane przez Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego w ramach zadania „Inwentaryzacja wraków w rejonie wejścia do portu gdańskiego”, program Dziedzictwo Kulturowe, priorytet Ochrona Zabytków Archeologicznych.

Jednym z pierwszych wytypowanych do inwentaryzacji jest wrak średniowiecznego statku określany jako „Falburt”. Dotychczasowe prace wskazują, że mamy do czynienia z wyjątkowo dobrze zachowanym kadłubem holka z przełomu XIV i XV wieku. W pierwszym tygodniu prac udało się zinwentaryzować 14-metrowy odcinek górnej części burty z belkami odbojowymi i relingami oraz elementami konstrukcyjnymi kasztelu rufowego. Odsłonięte pozostałości są niezwykle cenne, gdyż te partie kadłuba zazwyczaj nie zachowują się do naszych czasów. Z punktu widzenia badań nad statkami z okresu późnego średniowiecza stawia to ten obiekt w rzędzie najwartościowszych odkryć w skali europejskiej. Trudno w tej chwili wskazać analogiczne znaleziska z innych regionów Morza Bałtyckiego. Dotychczas w polskich obszarach morskich odkryto dwa inne wraki statków średniowiecznych: kogę z XIII wieku w Rowach oraz holk zalegający w Zatoce Gdańskiej, nazwany od przewożonego ładunku Miedziowcem. Pozostałości kadłubów tych jednostek zachowały się w niewielkim stopniu. Badany wrak wykazuje duże podobieństwo do Miedziowca i stanowić będzie źródło do rekonstrukcji wyglądu statków typu holk z I. połowy XV wieku. Prace są kontynuowane, a obiektem badań są kolejne cztery wraki.

WSPÓŁPRACA Z ZAGRANICĄ

Miedziowiec w Newport

W walijskim mieście Newport w trakcie portowych prac inwestycyjnych odkryto świetnie zachowane, acz niekompletne relikty średniowiecznego statku, zbliżonego budową do wraka Miedziowca. 31 maja w CMM gościli burmistrz Newport Margaret Cornelius oraz członkowie rady tego miasta Steven Davis i Charles Ferris. Celem ich wizyty było nawiązanie kontaktów z CMM i pozyskanie dokumentacji, pozwalającej na rekonstrukcję walijskiego znaleziska – m.in. brakującego fragmentu rufy, który w przypadku Miedziowca częściowo się zachował. Interesująca jest także propozycja współpracy w zakresie dokumentacji znalezisk archeologicznych przy pomocy ramienia Faro-Arm. Goście, oprowadzani przez dr. Roberta Domżała, zapoznali się z wystawami oraz z dokumentacją Miedziowca, spotkali się także z przygotowującym monografię statku dr. Waldemarem Ossowskim. Ta i następne, zapowiedziane już wizyty niewątpliwie zacieśnią współpracę między CMM a władzami miasta Newport, które chcą zbudować dla wraka specjalne muzeum morskie.

WYSTAWY

Podwodne światy

Nowa wystawa czasowa w Muzeum Rybołówstwa w Helu proponuje zanurzenie się w cieplejszych niż Bałtyk morzach i odkrycie podwodnych światów tropikalnej fauny i flory. Od 21 czerwca można tam bowiem oglądać najpiękniejsze okazy z kolekcji konchologicznej Działu Oceanografii CMM, na tle barwnych ilustracji prezentujących życie w morskich głębinach. Szczególną atmosferę współtworzą akwarele artysty samouka z Tarnowskich Gór, Pawła Cichonia (1911-1969), którego cykl „Podwodny świat” pełen jest fantastycznych morskich stworzeń, pływających wśród bujnej roślinności. Wystawę, którą przygotowali Wojciech Joński i Monika Jankiewicz-Brzostowska (koordynacja: Monika Golenko), oglądać będzie można do 4 września.

Port gdański wczoraj i dziś

Spichlerze na Ołowiance, znajdujące się niegdyś w centrum gdańskiego portu, są doskonałym miejscem na prezentację wystawy o jego historii i dorobku. Ekspozycja „Port Gdańsk – budujemy historię”, przygotowana przez Zarząd Morskiego Portu Gdańsk SA, udostępniona została do zwiedzania 25 czerwca. Narracja autorstwa prof. Andrzeja Januszajtisa zilustrowana została przedstawiającymi dawny port gdański rycinami ze zbiorów Biblioteki PAN, Muzeum Narodowego w Gdańsku i CMM oraz zdjęciami, zarówno archiwalnymi, jak i współczesnymi. Ciekawym pomysłem jest zestawienie rycin i fotografii, pokazujących ten sam fragment portu dawniej i obecnie. Najmłodszy zwiedzający, układając przygotowane dla nich wielkie puzzle, poznają jeszcze inne – bajkowe – oblicze portu. Natomiast osoby pragnące zwiedzić gdański port mogą wziąć udział w konkursie, którego częścią jest sfotografowanie się na tle jego panoramy. Wystawa potrwa do końca sierpnia.

XVIII wystawa modelarska

CMM i Liga Obrony Kraju zorganizowały wspólnie kolejną, osiemną już Ogólnopolską Wystawę-Konkurs Modeli na statku-muzeum „Dar Pomorza” w Gdyni. Formuła wystawy stale się rozszerza i w tym roku obejmuje modele statków, okrętów, żaglowców i samolotów morskich (samoloty z II wojny światowej), a także dioramy oraz figurki marynistyczne. Prezentowanych jest 46 prac, wykonanych przez modelarzy z Gdańska, Gdyni, Tczewa, Człuchowa, Piły, Szczecina i Krasnegostawu – zrzeszonych w klubach albo działających indywidualnie. Na szczególną uwagę zasługują: model polskiego trawlera-przetwórnicy „Regulus” wykonany przez Pawła Styczyńskiego z Gdyni, model polskiego trawlera burtowego „Saturnia” wykonany przez Edwarda Spradę z Gdyni oraz bardzo interesujące dioramy morskie autorstwa Katarzyny Manikowskiej z Gdańska. Wystawa, udostępniona publiczności od 27 czerwca, potrwa do 26 sierpnia.